

Lingewaard

Verkiezingsprogramma

2018 - 2022

Lokaal voor Lingewaard

CDA Lingewaard is een open lokale volkspartij, geworteld in alle lagen van de Lingewaardse samenleving. Daarom komen wij op voor alle mensen ongeacht rang of stand, achtergrond of geaardheid, maar wel met extra aandacht voor hen die zorg of begeleiding behoeven.

Wij stellen de plaatselijke gemeenschap centraal; de betrokkenheid van mensen bij hun stad, hun dorp, hun gezin, hun school, hun buurt, hun kerk, hun bedrijf of hun vereniging binnen onze woonomgeving. Wij gaan uit van een maatschappijvisie die gericht is op verbinding. Dat betekent dat mensen vooral tot persoonlijke groei komen door verantwoordelijkheid voor elkaar te nemen. We proberen iedereen te stimuleren om mee te doen en wat voor anderen te willen betekenen. In het functioneren van de Lingewaardse overheid moet de menselijke maat zichtbaar en voelbaar blijven.

De samenleving – ook die in Lingewaard - ontwikkelt zich in snel tempo van verzorgingsstaat naar meer aandacht voor elkaar (participatiemaatschappij). Dat vraagt ruimte voor het maatschappelijk initiatief en die gaan wij bieden. Dit door het sociale karakter in alle kernen van Lingewaard te ondersteunen en te versterken. Bijvoorbeeld door de vele organisaties en verenigingen - die alle met veel vrijwilligers werken - te stimuleren om hun werk te blijven voortzetten en uit te bouwen. Zij vormen immers de kern van de lokale samenleving.

Een goede sociale en fysieke leefomgeving zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Behoud van een goed evenwicht tussen wonen, recreatie en bedrijfsmatige bezigheden heeft onze voortdurende aandacht. Waarbij onze gemeente steeds meer het accent moet leggen op een leefbare omgeving, waarin het goed wonen en recreëren is. Waar grootschaligheid in bedrijfsactiviteiten oprukt, moet er gekeken worden waar dat kan en hoe zich dat verhoudt tot wonen en landschap. Voor behoud van leefbaarheid in de kleine kernen blijven we ons inzetten voor woningbouw en behoud van elementaire voorzieningen.

CDA Lingewaard staat pal voor een integere en rechtvaardige besluitvorming, als onmisbare voorwaarde voor de bescherming van de menselijke waardigheid. De overheid is er om samenleven mogelijk te maken. Wij zetten ons in voor een consequente en betrouwbare overheid.

Highlights verkiezingsprogramma

- Sociale karakter in alle kernen van Lingewaard ondersteunen en versterken. Meehelpen als gemeente zodat inwoners zich nog meer verbinden. Verenigingen/vrijwilligers en mantelzorg steunen en faciliteren als gemeente.
- Woningbouw: duurzaam, levensloop bestendig en ook gevarieerd voor de juiste doelgroepen op de juiste plaatsen in Lingewaard.
- Veiligheid en omzien naar elkaar: de buurt-app-groepen en de rol richting gemeente/ boa en politie maar ook naar elkaar toe als onderlinge ondersteuning.
- Duurzame tuinbouw Lingewaard: vernieuwing van de glas- en tuinbouw, door ontwikkelen (Nextgarden).
- Als Lingewaard tegelijk ook alle ruimte bieden aan nieuwe economische initiatieven en dragers, gunstig gelegen tussen Arnhem en Nijmegen.
- Duurzaam Lingewaard: Energiebesparing en –opwekking, recycling, samen met de inwoners via coöperaties.
- Behoud van Lingewaard biodiversiteit, wonen in het groen, aantrekkelijke woon- en werkgemeente.
- Maatschappelijke voorzieningen: In Lingewaard hebben wij de juiste voorzieningen voor jong en oud van 0-100 jaar en tip top in orde.
- Uitingen van kunst en cultuur en de typische Lingewaardse evenementen verdienen alle steun van de gemeente. Dat maakt Lingewaard en bepaalt mede het karakter en identiteit van Lingewaard. Wij beijveren muzikale vorming binnen en buiten het basisschoolonderwijs.
- Het CDA zegt ja, tenzij tegen inwonersinitiatieven. Partnerschap: niet de gemeente is langer leidend, maar wij sluiten zo veel mogelijk aan bij initiatieven van Lingewaardse inwoners.
- Woningbouw in het algemeen op orde houden, maar bovenal ook in de kleine kernen: voldoende bouwen en de OV-bereikbaarheid overeind houden en vernieuwen. Vervoer voor ouderen paraat op maat.
- Omzien naar elkaar: Eenzaamheid bestrijden samen met inwoners. Gemeente faciliteert hierin en steunt in brede zin: ook de mantelzorgers. Sociale voorzieningen zijn bij het CDA in goede handen.
- Dienstverlening: digitaal zoveel als het kan, maar bij het loket of anders in uw dorp of bij u thuis waar het niet anders kan. De ambtelijke en bestuurlijke cultuur verandert: wij denken van buiten naar binnen. We zeggen niet hoe moet, maar luisteren en sluiten aan bij goede voorstellen. Innovatieve IT ontwikkelingen hebben onze steun, waarbij in de dienstverlening veiligheid, betrouwbaarheid en privacy geborgd moeten zijn.

- Sportvoorzieningen; sport verbindt en zorgt voor meer onderlinge samenhang. Sport zorgt ook voor samenwerken en het leren van normen en waarden : leren winnen en verliezen. Alle prioriteit voor goede sportcomplexen al dan slim gecombineerd met andere maatschappelijke voorzieningen. Komende jaren in het bijzonder aandacht voor de binnensport accommodaties.
- A15: zorgen voor goede inpassing met zo min mogelijk overlast en zoveel mogelijk profiteren van de kansen van op- en afrit ten behoeven van onze bedrijventerreinen en daarmee voor de groei en welzijn van Lingewaard.

Verkiezingsprogramma

Het verkiezingsprogramma is het resultaat van voorwerk dat is verricht door vijf werkgroepen aan de hand van vijf thema's: **Familie en gezin, Waarden en traditie, Sterke samenleving, Zorg voor elkaar en Eerlijke economie.**

In die werkgroepen hebben ook niet-CDA'ers uit het maatschappelijk veld hun bijdrage geleverd. Deze mensen danken we voor hun inzet en onafhankelijke inbreng. De bevindingen van de werkgroepen hebben we per thema 'getrechterd' in de benoemde speerpunten. Natuurlijk zijn er per thema veel meer aandachtspunten te benoemen. Deze kunt u lezen op onze website cda.nl/gelderland/lingewaard/

Niet voor niets noemen we overigens 'Familie en gezin' als eerste. Voor ons is dat hét centrale thema; de kapstok waaraan de andere vier thema's zijn opgehangen.

FAMILIE EN GEZIN

De werkgroep heeft zich verdiept in wat lokale toegang tot (zorg)instellingen betekent voor individu en samenleving en welke taak de gemeente daarin kan c.q. moet vervullen.

Jeugdzorg

De drempel om te kunnen participeren in de samenleving moet zo laag mogelijk zijn; ook voor peuters, kleuters en pubers. Bereikbare en tijdige ondersteuning behoeven nog meer aandacht. Extra inzet op ambulante begeleiding helpt de hulpvragers en hun omgeving en doet het beroep op eerstelijns en tweedelijns zorg verminderen.

(Voor)schoolse voorziening

Ook het onderwijs speelt een belangrijke sociale maatschappelijke rol als het gaat om 'het kunnen meedoen'. Het realiseren, behouden en doorontwikkelen van integrale kindcentra (IKC = dagopvang en basisonderwijs onder één dak c.q. vanuit één organisatie) in iedere kern is een goede zaak. Goede voorschoolse aanpak betaalt zich uit in het basisonderwijs.

Sport en spelvoorzieningen

Ging de aandacht de afgelopen periode met name uit naar de buitensport; de komende periode willen wij met name de binnensport faciliteren. Wij vinden dat er efficiënter kan worden omgaan met sportaccommodaties door het onderling samenwerken van sportverenigingen te stimuleren. Wij gaan bekijken of (oefenterreinen van) sportaccommodaties open gesteld kunnen worden voor omwonenden om zo het 'buiten spelen' en elkaar ontmoeten en samen bewegen door senioren te bevorderen. Sporten moet voor iedereen toegankelijk zijn. Waar nodig en mogelijk zullen we het deelnemen financieel blijven ondersteunen.

Culturele vorming

Wetenschappers onderkennen dat zoals sporten bijdraagt aan een gezond lichaam cultuur bijdraagt aan een gezonde geest. Wij zetten ons in voor muzikale vorming voor basisschoolleerlingen vanaf groep 3. Wij vullen daarnaast muzikale ontwikkeling (met gekwalificeerde docenten) in, samen met de Lingewaardse muziekverenigingen voor het collectieve en met SWL voor het individuele muziekonderwijs.

WAARDEN EN TRADITIES

De werkgroep heeft zich verdiept in hoe “het vertrouwen in de politiek te herstellen”. Daarbij handelt het om de intentie om ‘dichter bij de burger te staan’. Dat bereik je door ‘te staan voor hetgeen je besluit’ en dat besluit ook uit te leggen aan de inwoners (via media, scholen, verenigingen). Ons uitgangspunt daarbij is: “*Het CDA zegt ja tegen inwonersinitiatieven- tenzij...*”. In dat kader zijn de volgende speerpunten benoemd:

Kunst en Cultuur

We ondersteunen activiteiten die gericht zijn op binding en ontplooiing en op overdracht van cultuurwaarden en tradities. Lokale festiviteiten /activiteiten omarmen we. In de gemeentelijke agenda’s houden we zoveel mogelijk rekening met die festiviteiten. We stimuleren culturele activiteiten en verenigingen om zich zelf financieel te bedruipen. We verlenen alleen gemeentelijke financiële steun wanneer dat aantoonbaar nodig is. Dat betekent dat samen met de gemeente de grenzen van de financiële mogelijkheden worden beoordeeld. Dat geldt met name voor verenigingen die gehuisvest zijn in gemeentelijke (multifunctionele) accommodaties. Voor een kostendekkende exploitatie ervan wordt vaak een huurtarief gevraagd dat niet is op te brengen. Verenigingen en beheerders mogen in dat geval niet ‘tegen elkaar worden uitgespeeld’. Wij zullen een modus vinden die beide bestaansrecht biedt. Zeker wanneer het gaat om het behoud van gemeentelijke gebouwen die tevens een waarde hebben als cultureel erfgoed zal de gemeente moeten bijspringen.

Veiligheid

Veiligheid is een basisbehoefte. De Buurt-App’s kunnen preventief werken en helpen we daarom verder uit te rollen. Mensen uit de wijk moeten gestimuleerd worden om elkaar op gedrag of signalen van vandalisme aan te spreken. Hangjongeren-problematiek pakken we verder aa door nóg intensiever (frequenter) met hen in gesprek te gaan. De inzet van BOA’s gaan we verbreden, door hen ook gericht te laten signaleren waar zich (verkeers) onveilige situaties voordoen, zoals door achterblijvend groenbeheer. Wij laten hen ook op scholen voorlichting geven: als je iets vernielt van de gemeente dan verniel je iets van de gemeenschap (alle burgers). We zullen het fietsgebruik verder stimuleren. Dat vraagt extra aandacht voor het aantal fietspaden en hun staat van onderhoud en voor meer fietsenstallingsmogelijkheden.

Burgerschap

Om goed “burgerschap” te stimuleren moet er gestart worden bij de jeugd. Dit kan in de vorm van gastlessen in het onderwijs om zo te laten ervaren hoe ‘democratie’ werkt. In het verlengde daarvan mag het niet zo zijn dat gemeentemedewerkers er in hun uitingen blij van geven de plaatselijke “situatie” niet te kennen. Dit wordt een aandachtspunt voor introductieprogramma en werkoverleg.

Integratie

Barmhartigheid is een CDA-principe. De basis van integratie is wederzijds respect voor elkaars culturen. Het proces tot inburgeren en de taal leren gaan we voortzetten. Wij stimuleren hen op weg te gaan naar (vrijwilligers)werk. Daarbij gaan we nadrukkelijker de buurt betrekken, wanneer er plotseling één of meerdere asielzoekers komen wonen. Dit door de buurt te informeren over de problemen die kunnen ontstaan rond de huisvesting van asielzoekers en welke bijdrage omwonenden aan het vermijden dan wel de oplossing ervan kunnen leveren. Een goede begeleiding van statushouders is en blijft noodzakelijk.

STERKE SAMENLEVING

Een sterke samenleving is gebouwd op begrippen als saamhorigheid, gedeelde verantwoordelijkheid, invloed op de eigen leefomgeving en ruimte voor eigen keuzes. De gemeente dient bovenal dienstbaar te zijn aan inwoners, bedrijven en organisaties, door minder regels van bovenaf en meer zeggenschap voor de burgers zelf. Daarvoor moet de samenleving en niet de overheid centraal staan. De gemeente als ondersteuner van de voorkeuren en initiatieven voor en door mensen. Daarvoor richtte de werkgroep zich op de volgende speerpunten:

Burgerinitiatief

De gemeente gaat initiatieven van inwoners ruim baan geven, soms door financiële ondersteuning en vaak door als gemeente los te durven laten in plaats van initiatieven over te nemen. Door samenwerking van vrijwilligers en gemeente wordt het geheel meer dan de som der delen. De gemeente moet vooral aansluiten bij bestaande initiatieven; die waarderen en juist die initiatieven ondersteunen waar inwoners al enthousiast over zijn.

Participatie kan en mag niet dwingend worden opgelegd aan inwoners. Er moet een goede balans zijn tussen de verantwoordelijkheid van de gemeente(raad) en de betrokkenheid van inwoners. Juist ook als inwoners soms niet willen participeren.

Verbinding

Verenigingen en vrijwilligers spelen een belangrijke rol in de samenleving. Daarom verdienen zij voldoende ondersteuning te krijgen van de gemeente door minder bemoeienis en minder beperkende regels. Voor veel bewoners is het belangrijk dat zij elkaar kunnen ontmoeten in een centrale ontmoetingsplek. Daarvoor dienen de multifunctionele centra op een financieel aanvaardbare wijze te kunnen worden geëxploiteerd en in functionaliteit verder te worden uitgebouwd.

Werkgelegenheid

De ligging van Lingewaard tussen Nijmegen en Arnhem biedt volop kansen voor ontwikkeling en nieuwe werkgelegenheid. Een duidelijke identiteit waarmee ondernemers zich verbonden voelen, moet een aanzuigende werking hebben op de landbouw en industrie en uiteindelijk ook op de middenstand. Dit is belangrijk voor het terugdringen van leegstand in winkel- en bedrijfspanden. Ontwikkelingen, herstructurering en uitbreidingen binnen de agrarische sector dienen zo duurzaam mogelijk is plaats te vinden als bedrijfseconomisch verantwoord. Daarbij moeten we ook het unieke karakter van NEXTgarden beter gaan benutten.

Wonen en duurzaamheid

De woonwensen van inwoners moeten centraal staan in een woonbeleid, dat gericht is op kwaliteit, duurzaamheid, flexibiliteit en maatwerk. Dan gaat het om duurzame woningen, over woningen die aansluiten bij woonwensen en over woningen die levensloopbestendig zijn. Ook de kwaliteit van de buurten is van groot belang. Het stedenbouwkundig ontwerp moet doordacht zijn en eraan bijdragen dat mensen in een veilige, goed bereikbare en aantrekkelijke omgeving wonen. De gemeente moet meer inspelen op de behoefte en vraag van burgers.

Wij stimuleren de bouw van nieuwe woonwijken en woningen zonder gasaansluiting met subsidies of lagere leges. Daarnaast moet de gemeente verder doorpakken om haar eigen gemeentelijke gebouwen en sportcomplexen te verduurzamen; door het vervangen van straatverlichting door LED verlichting; door voldoende laadpalen en elektrotankstations; door te streven naar een afvalvrije gemeente in 2030 en door meer (openbaar) groen in de kernen te behouden en/of aan te brengen.

In kernen waar de bevolking krimpt, staan economische weerbaarheid, sociaal- maatschappelijke voorzieningen en daarmee de leefbaarheid van de samenleving onder druk. Gevolg is dat kansrijke

jongeren weg trekken, de scholen leeg lopen, de buurtsuper verdwijnt en de buslijn dreigt te worden opgeheven. Vandaar dat het CDA ook voor de komende raadsperiode een hoge prioriteit toekent aan woningbouw in onze kleine kernen.

Iedereen is welkom in Lingewaard en verdient gelijke kansen, maar inwoners uit de eigen gemeente verdienen waar mogelijk meer prioriteit bij de toewijzing van huurwoningen. De wachtlijst van sociale huurders mag niet langer worden door statushouders. Daarvoor past extra (tijdelijke) woningbouw.

Bereikbaarheid

Een goede bereikbaarheid van de maatschappelijke locaties is belangrijk voor de leefbaarheid van de samenleving. Wij willen veilige verkeerssituaties bij scholen, bij multifunctionele centra en bij sportaccommodaties. Door bijvoorbeeld voldoende parkeerruimte, parkeerstroken, maar ook door betere educatie aan ouders over gewenst (verkeers)gedrag.

Buslijn 33 komt steeds verder onder druk te staan als gevolg van afnemend reizigerspotentieel. Wij stimuleren nieuwe initiatieven op het gebied van openbaar vervoer, maar pleiten in beginsel voor behoud van alle lijndiensten binnen onze gemeentegrenzen. Het CDA is en blijft tegen het afsluiten van bestaande wegen. De dijkwegen moeten fietsvriendelijk worden heringericht met drempels om de snelheid te verlagen.

Wij zijn voorstander van het doortrekken van de A15, maar wel zodanig dat de overlast ervan tot een acceptabel minimumniveau wordt beperkt; onder andere door afdoende geluidwerende maatregelen.

Sport en recreatie

Het sportaccommodatiebeleid is de basis van het gemeentelijk sportbeleid. Betaalbare, goede en duurzame sportparken en -gebouwen zijn een vereiste voor een sterke, vitale en gezonde samenleving. De gemeente moet de goede randvoorwaarden scheppen om sporten en bewegen voor iedereen bereikbaar te laten zijn. Met tevens oog voor de verschuiving van verenigingssporten naar het individuele sporten in de openbare ruimte, zoals wandelen, fietsen en hardlopen. Door de openbare ruimte 'beweegvriendelijk' in te richten en meer snelle fietsverbindingen. Het is belangrijk dat inwoners beter geïnformeerd worden over alle persoonlijke en gemeenschappelijke voordelen van sport en bewegen.

Dienstverlening

Het oude principe, dat de gemeente er is voor de inwoners en niet andersom, moet weer volop gaan gelden. De digitale dienstverlening moet betrouwbaar en efficiënt werken. Daar waar nodig, moet een persoonlijke benadering mogelijk zijn. De gemeente hoort dicht bij haar burgers te staan. Een efficiënter gemeentelijk apparaat moet leiden tot minder uitgaven door de gemeente. Dit moet de burger merken door een stabilisering of daling van belastingtarieven. De toeristenbelasting kan beter worden besteed aan informatieschaffing door toeristische ondernemers en dergelijke informatie kan tevens worden verstrekt via participatiepunten in de kernen.

IT-ontwikkelingen brengen naast kansen ook risico's met zich mee. Die kansen willen bij benutten voor de doorontwikkeling van onze digitale dienstverlening. Hierbij is randvoorwaardelijk dat deze dienstverlening veilig, betrouwbaar en efficiënt werkt. Persoonlijke gegevens mogen niet in verkeerde handen vallen.

ZORG VOOR ELKAAR

Het CDA streeft naar een samenleving waar mensen zoveel als mogelijk mee kunnen doen ongeacht geslacht, leeftijd, inkomen en eventuele beperkingen; waar een goede sociale verbondenheid is met gebundelde inzet van vrijwilligers, mantelzorgers en professionals in een hecht netwerk. Mensen die het nodig hebben, worden ondersteund op een wijze die bij hen past. De daaruit voortgekomen speerpunten zijn:

Omzien naar elkaar / persoonlijke kracht

SWL is voor Lingewaard de netwerkorganisatie met een verbindende rol ter versterking van het maatschappelijke veld. Daarvoor dient SWL een goed ingerichte en functionerende welzijnsstichting te zijn. De inspanningen en resultaten van SWL zouden meer zichtbaar en controleerbaar moeten worden. Het functioneren van de participatiepunten (als centraal informatie- en ontmoetingspunt binnen de lokale gemeenschappen) is voor ons een aandachtspunt. Wij willen dat de raad nauwer wordt betrokken bij de evaluatie van het functioneren van SWL.

Buurt-apps blijken succesvol te worden ingezet voor buurtveiligheid. Wij gaan onderzoeken of buurt-apps tevens een functie kunnen gaan vervullen voor buurthulp (noaberschap).

Eenzaamheid

De bestrijding van eenzaamheid moet nu echt worden opgepakt.

Passende voorzieningen

Bewoners voeren eigen regie over hun leven. De gemeente helpt naar vermogen om zo lang mogelijk thuis te kunnen blijven wonen. Wij zetten in op de (ver)bouw van voldoende levensloopbestendige woningen; en dat er voldoende betaalbare huur- en koopwoningen beschikbaar zijn voor jongeren en ouderen. Als zelfstandig wonen niet meer kan, willen we voldoende plaats in verzorgingshuizen in onze eigen gemeente.

Mantelzorg

Mantelzorg is één van de hoofd-aandachtspunten van het CDA. Er moet goed gekeken worden naar de fysieke en mentale draagkracht van de mantelzorger. De gemeente zorgt – via uitvoeringsorganisaties – voor goede dagopvang en respijtzorg in iedere kern, zodat mantelzorgers van tijd tot tijd even op adem kunnen komen. In die zin staat de gemeente naast de mantelzorgers en faciliteert ze, bijvoorbeeld door individuele coaching en training. Waar nodig werkt de gemeente mee aan tijdelijke mantelzorgwoningen.

Eigen bijdrage en financiën

De gemeente blijft inzetten op een goed minimabeleid, waarbij collectieve zorgverzekering, meedoenregeling en kindpakketten een nadrukkelijker rol (blijven of gaan) spelen. De gemeente staat open voor innovatie in de zorg (verbetering van de kwaliteit en/of vermindering van de kosten) en zorgt dat voorzieningen voor iedereen goed toegankelijk zijn en blijven (zowel fysiek als financieel).

Werk en participatie

De gemeente weegt het menselijk aspect van Scalabor-medewerkers zwaar mee bij besluitvorming rondom Scalabor. De gemeente overweegt of de samenwerking met andere gemeenten van meerwaarde kan zijn als het gaat om de nieuwe instroom vanuit de participatiewet (arbeidsmarktverdringing, beschut werk, eerlijk perspectief).

EERLIJKE ECONOMIE

Het CDA bepleit vanuit het uitgangspunt van rentmeesterschap het maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemen. MKB-bedrijven (vaak familiebedrijven) zijn de motoren waar de samenleving op draait. Dit besef leidt tot de volgende speerpunten:

Werkgelegenheid

Als gemeente creëren we een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en nodigen bedrijven actief uit zich te vestigen in Lingewaard. Wij bieden daarvoor kwalitatief hoogwaardige bedrijfsterreinen, een actief detailhandelsbeleid en stellen ons oplossingsgericht op naar de wensen van het bedrijfsleven. Participatie, zelfredzaamheid en (economische) zelfstandigheid vereist dat kwetsbare inwoners op de arbeidsmarkt worden begeleid naar (regulier) werk. De gemeente heeft hierin als werkgever een voorbeeldfunctie te vervullen.

Wonen en detailhandel

In een duurzame samenleving heeft iedereen voldoende perspectief op een passende woning van goede kwaliteit. Met name vragen we aandacht voor voldoende starterwoningen. Dat doen we in overleg met woningcorporaties, beleggers, vastgoedeigenaren en projectontwikkelaars. We beijveren het bouwen naar behoefte met behoud van een open landschap en groene leefomgeving, waarbij nieuwe woningen bij voorkeur aardgasvrij en CO₂-neutraal zijn en gebruikmaken van duurzame energie. Speciale aandacht besteden we aan de centra in dorpen en steden met een mix van wonen, werken, winkelen, uitgaan en recreëren, waarbij niet te veel wordt vastgelegd in regelgeving en meegegaan wordt met de behoefte van de consument. Centra waarin ondernemers volop mogen experimenteren en waar de consument elkaar ontmoet en samen iets beleeft.

Land- en (glas)tuinbouw

Onze producten worden wereldwijd geëxporteerd en zijn befaamd om hun kwaliteit. Onze land- en tuinbouw is echter ook een innovatieve sector. Wij steunen initiatieven om de productie te vernieuwen zodat de sector nog duurzamer, gezonder en concurrerender wordt. Samenwerking met HBO- en universitaire kenniscentra steunen wij. Het CDA zet in op versterking van de landbouwstructuur en de kwaliteit van de groene ruimte. Verlies en versnippering van landbouwgrond moet zo mogelijk worden voorkomen. Aan realisatie van natuurdoelen en bij onderhoud van natuur moet zoveel mogelijk worden samengewerkt met agrarische ondernemers, uitgaande van weerszijde bereidheid om de bedrijfsvoering op behoud van natuur, landschap en continuïteit af te stemmen.

A15

Wij zetten in op het optimaal benutten van de gebruiksmogelijkheden voor bedrijventerreinen (en NEXTGarden) die de doortrekking van de A15 en de verwachte aanleg van Rail Terminal Gelderland met zich meebrengen. Door de ligging van bedrijventerreinen aan/nabij de A15 kan o.a. de logistieke sector sterk profiteren

Energietransitie / Energieloket

‘De wereld mooier achterlaten dan dat we haar aantreffen’, ofwel goed ‘rentmeesterschap’ vormt de kern van de CDA-visie op energietransitie. Wij zijn is van oudsher de partij van het maatschappelijk initiatief en het zo laag mogelijk in de samenleving neerleggen van verantwoordelijkheden. Ook op het gebied van energietransitie is lokaal maatwerk de sleutel. Om een energieneutrale toekomst te realiseren, stellen we energie besparen en duurzame energie opwekken als prioriteit. We doen dat samen met partners zoals energiecoöperaties, woningbouwcoöperaties, buurtorganisaties en bedrijfsleven en wel op zodanig wijze dat burgers daarin zoveel mogelijk kunnen participeren.

Afval en Grondstoffen

We bepleiten een zuinig omgaan met grondstoffen door minder gebruik, hergebruik en recycling. Het afvalbeleid is daarbij een speerpunt. We zetten in op voorlichting over recycling aan onze inwoners, ook via scholen. We willen hun bewustzijn vergroten en hebben hun draagvlak nodig. We bieden praktische hulpmiddelen, monitoren de praktijk en de beleving daarvan. We stimuleren de kringloopgedachte en dagen ook bedrijven uit hun verantwoordelijkheid te nemen.

Natuur, klimaat en recreatie

We zijn zuinig op milieu en natuur. We gaan voor een gezonde en groene leefomgeving waarin wonen, werken en recreëren in balans zijn. Bodem en water hebben onze aandacht. We gaan de Lingewaardse biodiversiteit verbeteren door groener te ontwerpen, in te richten en te onderhouden. We hebben aandacht voor de onbenutte kansen op het gebied van toerisme en recreatie in relatie tot gebruik van de aanwezige natuur.

Omgevingsvisie

In 2019 of 2020 wordt de nieuwe Omgevingswet van kracht. Deze bundelt wetgeving op het gebied van ruimte, natuur en milieu. Tevens gaan er veel bevoegdheden overgeheveld worden van Rijk naar gemeenten. Deze overdracht grijpen wij aan om daadwerkelijk integraal omgevingsbeleid te gaan voeren en keuzes te maken met en voor de samenleving. Keuzes die niet alleen ruimtelijke gevolgen hebben, maar ook sociale en economische.